

Skano
Omjö
Torrlösa
1933

4031

Hans Selins Båjute
Trollhorn

" Sågner, seder och bruk. "

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

En folksägen från Torrlösa.

I gamlادتider fanns det troll i Torrlösa vilka av människorna tvingades att alltmer draga sig tillbaka. I Albjera backar hade de sitt tillhåll och där bodde de i jordhålör vilka ännu i dag finnas kvar. Men trollen kommo ibland också fram till människorna och ett ställe där de ofta voro var Bjeragården. En kväll kom till denna gård en man, och bad att få något att dricka. Husmodern tappade då mjöd av ett stort kar och gav honom. Sedan den dagen kunde de tappa hur mycket mjöd från karet som helst utan att det tog slut. Till sist var det dock en av folket som inte kunde styra sin nyfikenhet utan lyfte på mjödkarets men det skulle man aldrig ha gjort ty han fann att hela karet var fullt av spindelväv och efter den dagen var det slut med mjödflödet. Då förstod man att trollen varit framme. Under Bjeragården säges en skatt blivit nedlagd av trollen.

Sedan kristendomen införts skulle en kyrka byggas i Torrlösa. Denna lades då ungefär mitt i socken men trollen som inte kunde tåla höra klangen av kyrkklockan flyttade den en natt längre västerut i socken från vilken plats klockklangen inte hördes så tydligt till Albjera. Men sockenborna ansågo, att kyrkan borde ligga mitt i socknen och flyttade den tillbaka till

den först bestämda platsen. Detta hade till följd att trollen en natt åter flyttade den. Då detta upprepats för tredje gången tyckte sockenborna att det blev för besvärligt att ännu en gång flytta den och därför fick den ligga kvar där även den nuvarande kyrkan ligger i västra utkanten av den $1\frac{1}{2}$ mil långa socknen. På en del stenar som finnas och som lära ha suttit i den gamla kyrkan synas en del streck och märken som trollen sägas ha satt dit.

Så småningom blev emellertid klockklängen för besvärande för trollen och en dag begåvo de sig iväg och flyttade till Norge. En av dagarna före flyttningen kom ett av trollen till en person i socknen och gav honom ett bälte samt bad honom fästadetta bälte på en på Bjeragården anställd piga vilken trollet fattat tycke för. Den som fått uppdraget gick emellertid till prästen i församlingen för att höra hur han borde göra. Prästen gav honom rådet att fästa bältet om ett träd i skogen. Då detta var gjort flög trädet upp med roten och flög till Norge.

Seder och bruk från Torrlösa.

Julseder.

Före jul skulle tvätt, slakt och bak vara undanstökade. Under själva julhögtiden fick slakt ej förekomma ty intet ben fick knäckas under julen. Den som gjorde detta fick brutet arm eller ben före nästa jul.

På julaftons förmiddag gingo de gamla soldaterna omkring till rothållarna för att erhålla julmat. Deras hälsning då de kommit in om dörren var "Guss fre' i stuan". Förutom julmat erhöles de också på varje till roten hörande gård ett talgljus. Detta ljus bands på spatserkäppen på vilken ibland kunde sitta ända till 10 sådana ljus. På varje ställe bjödos de också på förtäring och sprit förekom naturligtvis också varför fram på dagen soldaterna blevo något ostadiga i benen.

Själva julhelgen började vid ringningen i kyrkorna på julafton och då skulle allt arbete vara undangjort. Första kvällsvarden åts redan vid skymningens inbrott och då lästes julbön. Maten bestod av lutfisk, gröt och kakor. Sedan började de yngre familjemedlemmarna och drängarna leka. Bland vanliga lekar voro väga salt, låna eld, skotta toffla, spänna kyrka, sälja gäss, ljusutblåsning m.fl. Senare på kvällen avåts en andra kvällsvard bestående av "grisatassar", sylta och rödbetor m.m. Tallrikarna som då användes stodo kvar över natten och användes på morgonen då den första måltiden utgjordes av lämningar från föregående sista kvällsvard.

På julaftonen skulle två talgljus stå på bordet, ett för husfaderna och ett för husmodern. Om ett av ljusen hastigt släcktes trodde man att husfadern eller husmodern skulle dö före nästa jul.

Skåne
Omsjö 18
Toulösa Sv
1933

4031

"Härsjöbings Bäjnta"
Trollskolan

I stallet skulle sopas rent överallt ty intet gammalt strå fick ligga kvar. Julafton brukade man skjuta genom stalllängan för att skrämma bort gästar och troll. Bandhunden skulle denna kväll ha extra förplägnad bestående av ett stycke bröd med risgrönsgröt på.

På juldagsmorgonen fick man inte gödsla ut ur häststallet. Granndrängarna kunde emellertid komma och gödsla ut innan gårdens drängar vaknade och om de lyckades ansågs det som en stor skam för hemmadrängarna.

Före juldagens första måltid skulle så många som möjligt fara till församlingens kyrka till julottan som började kl. $\frac{1}{2}$ 6. Efter mässan skulle man skynda sig hem, ty den som kom först hem fick först inbärgat.

Annandag jul skulle fäkreaturen ha salt för att hålla sig friska det kommande året.

Nyårsdagsmorgon skulle man först äta ett äpple för att få behålla hälsan under hela året. Denna dag fick man inte sy, ty om man så gjorde fick man ont i fingrarna. Man skulle aldrig betala ut pengar efter nyår förrän man emottagit pengar först, ty eljes fick man göra många och stora utbetalningar under året.

Under hela julen fick ingen besökande gå från gården utan att ha fått någon slags förplägnad för att inte bära julen från gården.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

4

Skåne
Önsjö
Törlösa
1903

Önsjö. Klara Schines Bäfte

4031

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

5

Gårdens stora årsfest var höstgillet. Då skulle alla som deltagit i skördearbetet inbjudas. Gillet började kl. 12 på dagen och då bjöds först middag med soppa, därefter vanligen pepparrotskött, efterrätt samt kaffe och kakor. Sedan dansade och lekte man. Till kvällsvard undfägnades man med smör och bröd, köttbullar med bruna bönor samt risgröt.

Vid finare gillan anlätades en särskild traktör, som skulle passa upp, läsa till bords m.m. Det första männen skulle ha då de kommo inom dörren i gillesstugan var en "besk" som traktören serverade. Även vid dessa gillan var bruna bönor en stående rätt och till efterrätt serverades vanligen äggbudding.

Vid bröllop, som brukade vara i en vecka, hade alla "förning" med sig. All maten sattes på bordet på en gång och man åt och drack.

Vid dylika tillfällen liksom vid alla högtidliga tillfällen ströddes enris på golvet och långt utanför dörren. I vardagslag beströddes golvet med fin sand.

=====

Sjukdomar botades av s.k. "kloka". Skåver botades på följande sätt. Den sjuke mättes med ett band och för varje led knöts en knut. Detta band fästes om halsen på den sjuke och skulle sitta en viss tid under vilken tid han icke fick bada.

Gläns
Förslösa sv.
år 1933

4031

uppt. av sv. "Gläns och
Bäjmå", Tralleholms

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Därefter skulle den sjuke dricka ur en kopp genom bandet. Bandet skulle sedan brännas upp och därefter blev den sjuke bra.

Vårtor och revormar skrevos bort. Den "kloke" skrev med en nål kors och tvärs i vårtan el. revormen under det han mumlade någon besvärjelse.

"Ona beed" (onda bettet) fick man akta sig mycket noga för. Det var långa svarta trådar som funnos i vattnet och som troddes krypa in i huden.

För skrofler brukade man resa till källor och offra. Så många ören man offrade så många år var man fri från skroflerna.

Man skulle aldrig gå till en bäck sedan solen gått ned ty då kunde man "komma för nåd". Hade detta ända skett skulle man lukta på röken av en svavelsticka för att bli fri igen.

Den som begått självmord fick icke ligga i vigd jord. Där han begrovs slogs en påle ned i marken för att han inte skulle "gå igen".

=====
När man flyttade skulle man kasta en katt före sig
när man kom till den nya bostaden, ty det bringade lycka.

=====
Om man inte kunde få smör då man kärnade skulle man lägga stål, t. ex. en stoppnål, i kärnan.

=====

4031

"Tredje torsdagen i Tor då träder tranan på Skånsker
jor". Den dagen skulle man lägga sig vid dagsljus, ty om man ha-
de tånt då fick man ont i ögonen.

=====

Man skulle aldrig vissla sedan solen gått ned, ty då
visslade man fram den onde.

=====

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

7

"Håns Schins Bäjnta".

Trolleholm.

*Skåne
Över
Trolleholm
1778-1900
uppl. av*

Håns Schins Bäjnta, Trolleholm